

19. januar 2013 – Revideret 11. december 2017

Maren Elisabeth & Peter Gram Petersen

Her følger en historie om min mormor Maren Elisabeth Hansen og min morfar Peter Gram Petersen.

Morfar som ung

Morfars fødsel

Morfar blev født den 31. juli 1894 i Lund huse, Gjellerup, Hammerum, Ringkøbing. Jeg har den originale dåbsattest i mine arkiver. Forældrene var Mette Marie Pedersen og murer, husmand og spillemand Niels Munkgaard Pedersen.

Han blev døbt den 19. august 1894 i Gjellerup kirke af sognepræsten. Faddere var gårdmand Peder Christian Andersen og hustru Ane Kirstine Andersen, Sunds, pigen Jakobine Jakobsen, Hammerum og husmand Peter Petersen.

Både Peter og Petersen staves i kirkebogen med t. Det gør faderens og moderens navn også, mens hans søskendes navne staves med d. Det beror altså (som i mange andre tilfælde) på en tilfældighed, at navnet blev med t i både fornavn og efternavn. Dengang tog man ikke stavemåden af et navn så nøje.

Ifølge hans datter Else (min mor), så stammer mellemnavnet Gram fra, at hans far på et tidspunkt var ansat på en gård i den midtjyske by Gram, og den plads var han meget glad for. Gram navnet som mellemnavn er videreført i de 3 næste slægtled i både datteren Elses familie og sønnen Henrys familie.

Morfars barndom

Oldefar var spillemand og murer, og han var meget omkring. Han drak meget, og han blev indimellem voldelig, og fik mange domme herfor, og sad adskillige gange i fængsel. Barndommen var derfor præget af, at moderen skulle holde sammen på familien, og de havde stort set ingen penge. I 1901 boede moderen sammen med børnene på Fattiggården i Wåde ved Ikast, mens faderen var i fængsel. Familien flyttede også

adskillige gange rundt i Gjellerup området. I 1500 tallet var Våddegård en selvejergård, og det var faktisk morfars 2 x tipoldefar Iver Nielsen og hans søn Niels Iversen Vaade (morfars tipoldefar) som var selvejerbønder på gården.

Fattiggården i Wåde nedrives i 1982

Forældrene blev skilt i 1906, og morfar kom ud som tjenestekarl. I 1906 som 12-årig tjente han på en gård ved Tørring hos Peder Madsen, mens de fleste af hans søskende boede sammen med moderen i Birk. I 1911 tjente han hos Ehlers Nielsen på en gård ved Vitved ved Skanderborg.

Vitvedgaard, Tærskning af Hæs

Omrejsende damptærsker på besøg på Vitvedgaard til tærskning af hæs.
Personerne er ukendte

Vitvedgård 1920. Fra Arkiv.dk

I alt havde morfar mindst 12 søskende, hvoraf 7 var helsøskende, 4 halvsøskende med oldefars første kone Else Marie Nielsen, samt mindst 1 halvsøskende udenfor ægteskab.

Petersen brødrene omkring 1915.

Peter er nr. 2 fra venstre

Mormors fødsel og barndom

Mormor blev født den 4. april 1899 i Brøndbyvester. Hendes forældre var købmand i Brøndbyvester Lars Peter Hansen og Ingeborg Marie Lorentse Holm. Hun blev døbt den 11. juni 1899 i Brøndbyvester kirke af sognepræst Barfoed. Faddere var købmand Jørgen Pedersens hustru Kristine, Brøndbyvester Strand, Johanne Hansen, fisker Christian Nielsen, købmand Jørgen Pedersen og jordbruger Rasmus Olsen alle af Brøndbyvester Strand. Hun blev altid kaldt Elisabeth, og hun var den yngste af forældreparrets 5 døtre. Den 9. maj 1900 blev hun koppevaccineret.

Købmandsbutikken i Brøndbyvester -

Mormors barndomshjem

Mormors ungdomstid

Hendes far døde allerede i 1903, og derefter overtog moderen købmandsbutikken. Moderen stod på det tidspunkt alene med sine 5 døtre i alderen fra 11 år til 4 år, så børnene måtte hjælpe til i butikken. Således er både mormor og morfar opvokset i en familie med en enlig mor og mange søskende.

Mormor til højre med sine 4 søstre Inger Kirstine, Emma, Marie

og Ingeborg

Hun blev konfirmeret i Brøndbyvester kirke den 13. marts 1913. Sognepræst Munch stod for konfirmationen. Hun arbejdede som syerske, og så hjalp hun moderen i købmandsbutikken i Brøndbyvester.

Moderen Ingeborg gifter sig ikke igen, og driver købmandshandelen videre med stor hjælp af børnene. I 1916 har hun en årlig indkomst på kr. 1.200, en formue på kr. 12.000, og i statskat betaler hun på årsbasis kr. 16,80, samt kommuneskat på kr. 41.98.

Maren Elisabeth Hansen som ung

Morfars militærtjeneste

Mens han var tjenestekarl i Vitved ved Skanderborg, så blev han optaget i lægdsrullen (dvs. kom til session hos militæret) som 18-årig. Det var i 4. udskrivningskreds og lægdsrulle nr. 195.

7	Peter Gram	Knud.	Gelle-	1894	H. All.	d. 6/15	d. 4/17.
Vedtegninger.	Petersen	Mils M. P.	trup.	d. 31/7.			
	U. A. 1916.						
1-8 V-24							

Lægdsrullen fra Vitved

Han blev udskrevet som soldat, og aftjente sin værnepligt i Roskilde igennem 17 måneder fra den 6. september 1915 og frem til den 4. april 1917.

Morfars ungdomstid

Efter sin militærtjeneste forblev han i Roskilde, og det var også her, at han traf sin kommende kone Elisabeth. Han var dog jævnligt på besøg hos familien fra Herningområdet, ligesom flere af hans brødre også besøgte ham på Vestegnen. Som ung dyrkede Peter også amatørboksning, og det var han ret god til. Det har jeg desværre ikke flere oplysninger om.

I 1919 blev han banearbejder i Roskilde. Det fremgår ved niecen Karen Laurentse Rasmussen dåb, hvor Peter var fadder sammen med bl.a. hans kommende kone Elisabeth. Dvs. at de er kommet sammen officielt på dette tidspunkt, selv om de endnu ikke er forlovede. Niecen Karen er Knud Rasmussens søster (ham med: "Kommer Knud og Karen til mor & fars sølvbryllup?")

Den 8. september 1919 sender Elisabeth et brevkort fra Silkeborg med billede af Silkeborg Sanatorium til sin storesøster Ingeborg. Hun skriver: "Kære Søster og Svoger. En Venlig Hilsen sendes Eder fra Silkeborg. Peter - Elisabeth. Venlig hilsen til lille Børge." Det unge par har været på ferie i det jyske.

I 1920 bor Peter i Roskilde, og i 1921 arbejder han som jordarbejdsmand for Frederiksberg Kommune, og han flyttede nu til Brøndbyvester til Kildevej nr. 5 hos sin kommende kones storesøster Ingeborg og hendes daværende mand Jens Petersen, og deres lille barn Børge.

Svogeren Jens Petersen (i hvidt) med sønnen Børge på skødet. Omkring 1921

Forlovelse, giftermål og børn

Elisabeth og Peter blev forlovet den 13. august 1921 i Gjellerup ved Herning, hvor Peters familie boede. Den 29. januar 1922 bliver de gift i Brøndbyvester kirke, og det er jo der, hvor Elisabeths familie kommer fra. Jeg har den originale vielsesattest. Forlovere var bryggeriarbejder Knud Anders Jensen (det er lillesøster Emmas mand), Nørre Allé 13, København, og Peter Petersen, Tagensvej 27, 2., København. Sognepræst I. Knudsen stod for vielsen. Jeg har også en sang fra vielsen.

Elisabeth kom for sent til sit bryllup, da hun ikke kunne skaffe en bil til at køre sig til kirken. Det samme skete i øvrigt også for hendes datter Else (min mor!) mange år senere.

Ti dage efter deres bryllup stod de faddere til Elisabeths søster Kirstens søn Hans Lars Rasmussens dåb, der foregik i hjemmet, som var Kommunegården i Brøndbyvester. Mormor beskrives her som ugift syerske og morfar som arbejdsmand. Præsten må have skrevet dette inden de var blevet gift, eller også havde han ikke hørt om, at de lige var blevet gift!

Brøndbyvester Kirke. Fra Facebook

Den 14. maj 1924 fik de datteren Else Marie, og den 21. maj 1931 fik de sønnen Henry Gram.

Arbejde

I hele perioden fra 1922 til 1954 var morfar kommunalarbejder på Frederiksberg. Han fejede veje på Frederiksberg. Han var ansat ved Frederiksberg Vejevæsen i over 32 år.

Ansatte ved

Frederiksberg Vejevæsen. Peter er nr. 2 fra venstre.

Mormor tjente lidt ekstra penge til husholdningen som hjemmesyerske, så samlet set havde de ikke så meget at gøre godt med.

Krigen

Morfar var vagtmand under krigen i 1940 – 1945. Han har aldrig fortalt så meget om sin rolle i denne tid, men en enkelt markant historie kendes:

Da Den franske skole ved et uheld blev bombet den 21. marts 1945 af Royal Air Force (RAF), var han med til at rydde op blandt de mange døde børn. Det gik der en hel uge med. Der døde 110 mennesker, hvoraf hovedparten var børn. Efter nogle dage, da alle havde opgivet håbet om at finde flere overlevende børn, så fandt han en fastklemt pige, og fik hende gjort fri. Hun overlevede og klarede sig fint. Denne heldedåd blev omtalt i aviserne. Pigen hedder Birte Bernt Henriksen, og der var en større artikel om hende i "Hjemmet" d. 15. marts 1993.

Birte overlevede bombardementet

DENNE BIRTE HAR JEGS MORFAR PÅ BEDET.

Sammen med sin veninde klemte Birte fra 3. klasse på Den Franske Skole på Frederiksberg sig ind på bænken i beskyttelsesrummet. Kort efter forvandlede kælderen til et inferno. Et kæmpe brag fik hele bygningen til at ryste. Væggene gyngede, loftet slog revner og skred ubønhørligt ned. Så blev alt mørkt...

Forældrene var rædselsslagne

Den Franske Skole er bombet. Røget lød gennem byen. Forældrene styrtede til Betty Nansens Teater på Frederiksberg Alle, hvor navnene på de børn, der var blevet skadet, blev råbt op, mens redningsmandskabet fortsat arbejdede på skolerne. I rummene Orøedens mødre og andre knugede hinandens hænder mens ambulancerne kørte i pendul fart til og fra hospitalet og kvartals og døde.

Min far fandt mig på Frederiksberg Hospital mellem masser af andre skadede, fortæller Birte.

Lille Birte var heldig
Hun overlevede. Men oplevelsen har præget hende for hele livet.

Tænk på det, du er god til

Mariestiftet vender stadig tilbage i dag, så mange er efter Birte prøver at fortælle om den ubegyndelige oplevelse i skolens kelder, men hun må erkende, at det er blevet en del af den træge bagage, hun må slæbe på hele livet sammen med de fysiske skavanker, hun pådrog sig.

Hun kom på fode igen, men skent hun fik genoptræning, har hun stadig mang. Balanceevnen blev også ramt. Hun kan ikke cykle eller gå op og ned ad

– Jeg havde fået lånt krammebrød, begge mine børn var brækket, og min ene fod vendte helt forkert. Høje arm var kvæstet, og det knob med vejrtrækningen. Lægerne måtte prioritere, men jeg var heldig straks at få min fod lagt i gips, så jeg delvis genvandt min frihed. Men der vendte mig et langt sygeleje. Jeg lå stadig på hospitalet den 5. maj, da hele Danmark fejrede befrielsen. Alle vi børn, som stadig var indlagt efter bombardementet af vores skole, jubler de ikke. Psykiatri var vi endnu meget uligevægtige, og at den lærn og uto udenfor gjorde os nervøse. Forinden det, blev vi ude af os selv af skræk, og ofte led vi af natlig mareridt.

Tekst:
KIRSTEN BALSLEV

Foto: Knud Nielsen m.m.

Hjemmets artikel om bombardementet af Den Franske Skole.

Morfar var fra den 2. august 1945 medlem af Dansk Arbejdsmands Forbund afdeling 8, som omfattede Frederiksberg kommunale Arbejdsmands Organisation. I den gamle fagforbundsbog, som jeg er i besiddelse af, er indsat mærker fra perioden 1. april 1951 til 30. juni 1956.

Den 29. januar 1947 kunne parret holde et stort og festligt sølvbryllup sammen med familie og venner.

bryllupsgæsterne.

Sølvbrudeparret sammen med

Sølvbryllupsparret den 29. januar 1947

Bopæl

I de første år flyttede det unge par meget omkring på Vestegnen. I en moden alder faldt de til ro i en lille 2-værelses lejlighed på Padborgvej, som ligger lige overfor Damhuskroen og Damhustivoli ved Damhussøen. Her besøgte vi dem ofte, og så var vi gerne en tur i Damhustivoli, der den dag i dag (2013) ser ud som i 50-erne. I 2017 er det hele nedrevet for at bygge boliger der.

1924 – 1926: Dorthealyst, Brøndbyøster

Dorthealyst omkr 1920. Fra Arkiv.dk

På det sted vor Dorthealyst lå, blev IT virksomheden KMD bygget mange år senere, og netop her startede jeg og lillebror Palle vores IT karriere

1926 – 1930: Brøndbyøster

1931 – 1932: Vibeholms allé, Glostrup

1933 – 1934: Rødovrevej 13, Rødovre

1934 – 1935: Hviddingevej, Rødovre

1935: Vojensvej, Hvidovre

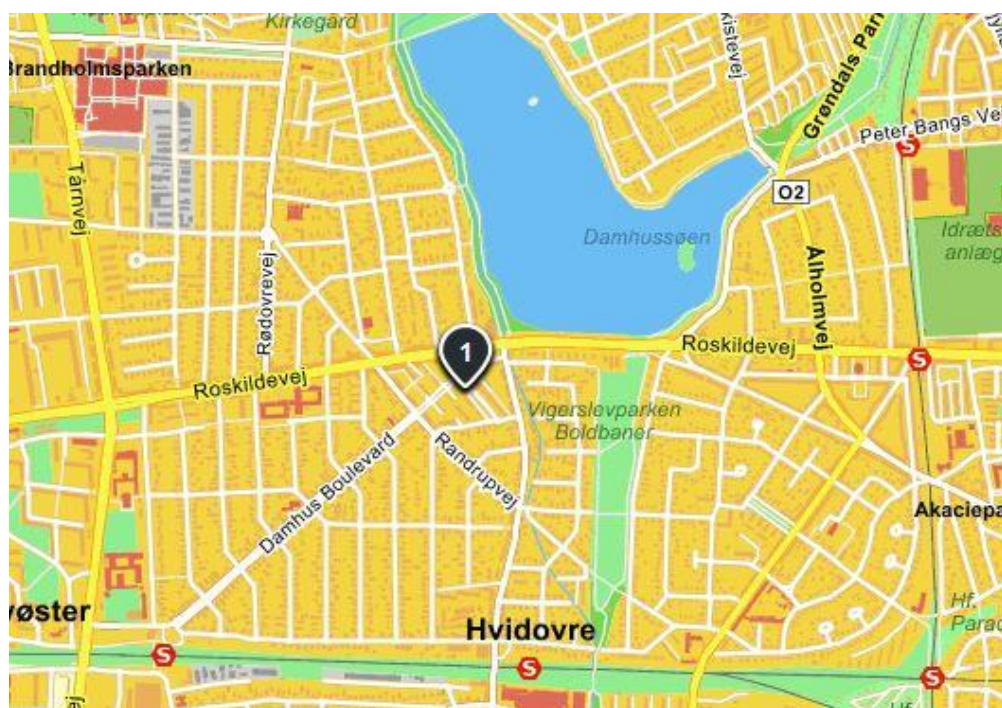
1936 – 1938: Grambyvej, Rødovre

1941 – 1949: Grambyvej 47, Rødovre

1950 – 1979: Padborgvej 6, 2. th., Rødovre

Padborgvej 6. Fra Google Maps.

Padborgvej 6. Fra Krak

Sygdom og ulykker

Mormor fik som midaldrende en kraftig hjerneblødning, og hun kunne hverken tale eller gå i en periode. Hun kom til at gå nogenlunde efterfølgende, og talens brug genvandt hun fuldstændig! I hendes sidste år kunne hun stort set ikke komme ud af lejligheden, der lå på 2. sal. Far Otto og hendes søn Henry måtte i fællesskab bære hende ned, når hun ved særlige lejligheder skulle ud.

Morfar blev under sit arbejde som vejmand på Frederiksberg kørt ned flere gange, og den ene gang var det ret alvorligt. Det var af en motorcykel på forsøgsbanen.

Fra min mors notesbog har jeg følgende om hans sygdomsforløb:

- 27. juni 1954 – 30. juli 1954 Indlagt på Frederiksberg Hospital hos overlæge Dalskov Nielsen og Bisgaard Rasmussen.
- 5. august 1955 – 28. september 1955 indlagt på Rekonvalescenthjemmet Strandborg, Faxe Ladeplads.
- 26. maj 1956 – 11. juni 1956 på Frederiksberg Hospital hos dr. med. Ole Sylvest.
- 23. maj 1962 – 5. juni 1962 på Glostrup Hospital. Opereret den 30. maj 1962. På afdeling D.

Morfar danser med sin svigerdatter Ena ved min konfirmation den 24.

marts 1963

- 13. maj 1971. Udsat for biluheld.
- 31. juli 1971 – 20. august 1971. Var indlagt på Glostrup Amtssygehus hos Overlæge Ejby afdeling 24, stue 5.
- 30. juli 1976 – 7. august 1976 indlagt på Glostrup Amtssygehus hos overlæge Per From Hansen. Han er mormors kusines mand
- 3. maj 1977 – 9. maj 1977 indlagt på Herlev Amt Sygehus

Pensionist

Morfar fik tjenestemandspension efter sine mange år som vejmand for Frederiksberg Kommune, men hovedparten af pensionen blev modregnet i folkepension og sociale ydelser, så det var småbeløb, han fik ud af den tjenestemandspension. I de sidste mange år hjalp jeg dem med at udfylde selvangivelse, og de udtrykte hver gang bitterhed over, at de ikke fik mere ud af tjenestemandspensionen.

Morfar drak ikke som ung, men først efter at han havde slået hoved ved trafikulykkerne. (Arbejdsskader!) Når vi besøgte dem, så tog vi med bus 123 af Hovedvejen fra Glostrup til Rødovre, og så gik mor i forvejen. Hvis der var "ugler i mosen", så tog vi straks tilbage igen. Den sammenhæng forstod jeg først flere år senere.

Han blev pensioneret som 60-årig, dvs. i 1954. Han hjalp sin svigersøn Otto Jørgensen (min far) med at bygge hus på Lunddalsvej 33. Han kom gerne forbi søndag morgen kl. 6, og spurgte om de ikke var stået op endnu - Else og Otto boede dengang på Erdalsvej i Glostrup.

Mormor til venstre med 3 af sine søster i 1963

Som pensionister fik Elisabeth og Peter også tildelt hjemmehjælp. Jeg har den originale bog over alle hjemmehjælps-besøgene. Det var i perioden august 1972 til 23. august 1979. Det fyldte meget i deres tilværelse, og vi hørte altid meget om deres mere eller mindre gode hjemmehjælpere, når vi var på besøg.

Mormor

Spillefugle

Både mormor og morfar var ivrige spillefugle. De spillede meget kort bl.a. med mormors livslange, gode og altid muntre veninde Fru Karla Johnsen (hun døde i 1985). De lagde også meget kabale, som f.eks. 7-kabalen. Morfar var også god til dam, og jeg spillede med ham adskillige gange som dreng. Det er fra ham, at jeg fik interessen for brætspil, og det udviklede sig senere til min bedste hobby - skakspillet. Han sagde aldrig så meget – det klarede mormor for dem begge to!

Mormor og morfar var ivrige banko spillere. De gik i en årrække til bankospil 2-3 gange om ugen, og de tog ofte til Bakken for at spille Binko-Banko. Ole Steen Jørgensen (min storebroder) har optaget en glimrende smalfilm herom. Ole har også optaget en fin portrætfilm om en dag i de 2 pensionisters liv.

Morfars spillede også på duer i Damhustivoli (eller som mit barnebarn Otto kalder det: Damplokomotivoli!). Stedet er nu omdannet til en restaurant med navnet Dueslaget. Her i 2017 er det hele revet ned, og nu skal der bygges ejerboliger på området.

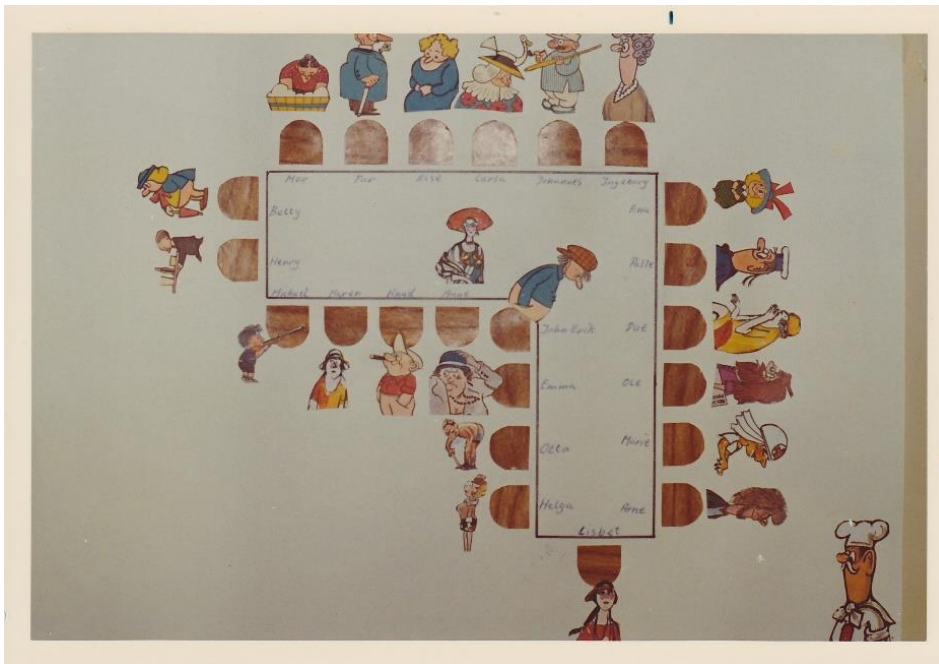
Jeg fik også en original indbunden udgave af Hvem-Hvad-Hvor fra 1936 af morfar. Det er perlen i min nu komplette samling af Hvem-Hvad-Hvor. På mit skrivebord har jeg også en brevopsprætningskniv, som jeg har fået af morfar. Den fungerer stadig fint, selv jeg ikke får så mange breve mere.

Guldbryllup

Den 29. januar 1972 blev deres guldbryllup fejret med en stor og vellykket fest, der blev holdt i deres lille 2-værelses lejlighed på Padborgvej 6, 2. th. To dage senere skulle jeg ind som soldat. Sang og billeder haves. Det var så koldt, så de hyrede hornblæsere ikke kunne få gang i hornene udenfor. Først da de kom ind i opgangen fik de tøet hornene op, og guldrudeparret og deres gæster fik en fin fanfare.

Guldrudeparret den 29. januar 1972

Bordplanen til

guldbrylluppet

På plejehjem og mormors død

Deres sidste år blev tilbragt på Plejehjemmet Broparken i Rødovre. Adressen var Slotsherrens Vænge 2 i Rødovre. Elisabeth og Peter flyttede ind på plejehjemmet den 11. september 1979.

Mormor fik kun kort tid der, for hun døde den 20. maj 1980 kl. 14.05. Dødsattesten blev udstedt den 21. maj kl. 10.05. Begravelsen fandt sted den 25. maj 1980, og hun blev begravet på Rødovre kirkegård.

Peter fik efter sin kones død en 'rullestolsveninde', som hed Karen. Hun sad i rullestol, og han var frisk nok til at kunne køre hende omkring på plejehjemmet. De blev forlovet på hans 86. års fødselsdag!

Morfar blev 86 år den 31. juli 1980. Det fejres på Plejehjemmet Broparken med hele familie.

Død og begravelse

Morfars døde den 28. maj 1982 på plejehjemmet Broparken i Rødovre. Han døde kl. 23.10. Dødsattest blev udstedt næste dag den 29. maj 1982 kl. 10.30. Han blev begravet den 4. juni 1982 på Rødovre kirkegård med en aftale om bevarelse af gravstedet i 20 år. Det blev senere forlænget i 2 år indtil det blev nedlagt.

Begravelsen fandt sted på en smuk sommerdag i juni. Doris & Palle, Inger og jeg, samt børnene tog på strandtur til Hornbæk efter begravelsen, som fandt sted midt på dagen.

Skiftet blev foretaget den 5. oktober 1982. Den original boopgørelse har jeg i mine arkiver. Den samlede boopgørelse lød på 24.275 kr. Udgifter til begravelse var kr. 13.311. Der blev således kr. 10.964 til ligelig deling mellem de to børn Else og Henry. Derudover var der en ¼ lotteriseddel til Klasselotteriet, som de 2 søskende videreførte og fornyede i fællesskab helt frem til min mors død i 2008. De vandt aldrig andet end småbeløb på lotterisedlen.

Kilder

- Else Marie Jørgensen
- Arne Bjørn Jørgensen
- FT 1901
- FT 1906
- FT 1911
- FT 1916
- FT 1921
- FT 1925
- FT 1930
- FT 1940
- Kirkebøger
- Lægdsruller
- Family Search
- Medlemsbog til Dansk Arbejdsmands Forbund, 2. august 1948.
- Festsange
- Breve og postkort
- Efterladte papirer ved mine forældres død
- Datteren Elses Notesbog om morfars indlæggelser
- Ugebladet Hjemmet fra den 15. marts 1993
- Arkiv.dk
- Google Maps
- Facebook
- Krak

Arne Bjørn Jørgensen